

BO LUNDGREN:

Vad valet
gäller

Skattesystemets kollaps

Som ett resultat av den socialdemokratiska politiken att alltid anvisa kollektiva lösningar har Sverige nu världens högsta skattetryck. Den höga tillväxttakten under efterkrigstiden och ända fram till mitten på 70-talet medgav ökningar av både offentlig och privat konsumtion. De borgerliga regeringarna lyckades hejda ökningen av skattetrycket men orkade inte med att också hejda de offentliga utgifternas ökningstakt. Sedan 1980 bedrevs dock en målmedveten besparingspolitik som avbröts genom den socialdemokratiska valsegern 1982. Skattehöjningarna sedan hösten 1982 har lett till att tillväxtfaktorerna i ekonomin skadats svårt. Enda lösningen på problemet är en planmässig sänkning av skattetrycket samtidigt med en minskning av de offentliga utgifterna.

Bo Lundgren representerar moderaterna i riksdagens skatteutskott.

Sverige har världens högsta skattetryck. Det har till stor del uppkommit som en följd av medveten socialistisk politik. Under de socialdemokratiska regeringsinnehaven anvisades så gott som alltid kollektiva lösningar på samhällsproblem. Det innebar ökade offentliga utgifter som ledde till höjda skatter. Även utformningen av konjunkturpolitiken bidrog till det ökade skattetrycket. När ekonomin skulle stimuleras skedde det genom ökade offentliga utgifter medan åtstramningar genomfördes med hjälp av skattehöjningar.

De ständiga skattehöjningarna tolererades uppenbarligen av en stor del av väljarkåren. Sannolikt blev det så eftersom den höga tillväxttakten under efterkrigstiden medgav ökningar av såväl den offentliga sektorn som den privata konsumtionen. I början av 1970-talet ändrades bilden. Samtidigt som tillväxttakten avtog genomfördes en skatteomläggning som innebar kraftigt höjda marginalskatter även för medelinkomsttagarna. Den väsentligt högre inflationstakten ledde tillsammans med den ökade progressionen i inkomstskatteskalen till automatiskt ökade skatteinkomster. Dessa in-tecknades snabbt – ofta, liksom under 1960-talet, genom "reformer" som innebar automatiska utgiftsökningar i framtiden.

I mitten av 1970-talet stagnerade ökningstakten för statens inkomster genom lägre tillväxt och eroderande skattebaser. Utgifterna fortsatte emellertid att öka automatiskt. Resultatet blev ett sväl-lande budgetunderskott (med undantag för 1976 då de våldsamma löneökningarna medförde att det underliggande underskottet doldes).

Den ständiga ökningen av skattetrycket fram till 1976 var en starkt bidragande orsak till den försämrade tillväxttakten. Skattebördan för låg- och medelinkomsttagare ökade kraftigt. Det blev nödvändigt att kompensera särskilt barnfamiljerna vars skatter blev så höga att det inte gick att försörja familjen på inkomsterna efter skatt. Självfallet innebar kompensationen olika former av bidrag som i sin tur finansierades genom skatter. Rundgången ökade kraftigt.

De borgerliga regeringarna lyckades med uppgiften att hejda ökningen av skattetrycket men orkade inte med att också hejda de offentliga utgifternas ökningstakt. Man hade inget stöd i något allmänt krismedvetande i väljarkåren. Samtidigt var den socialdemokratiska oppositionen inte bara negativ till besparingar utan man föreslog nya utgifter. Sedan 1980 bedrevs emellertid en målmedveten (om än till sin omfattning för liten) besparingspolitik. Den socialdemokratiska valsegern innebar att denna utveckling bröts.

Ekonomins tillväxtfaktorer skadas

Det höga skattetrycket, särskilt de kraftiga skattehöjningar som har drabbat hushållen sedan hösten 1982, är på väg att leda till något som måste betecknas som skattesystemets kollaps. Flera tillväxtfaktorer i ekonomin har skadats svårt. De fortfarande alltför höga marginalskatterna (ofta kombinerade med avtrappade bidrag) motverkar arbete, företagande och sparande i ett läge när de behövs stimuleras. Även indirekta skatteformer, som exempelvis de höga arbetsgivaravgifterna, gör stor skada.

Låt mig ge ett exempel. Om en småhusägare med 50 procents marginalskatt anlitar en hantverkare (som själv betalar sina arbetsgivaravgifter) för att utföra ett arbete för 5 000 kr tas 10 000 kr av hans inkomster före skatt i anspråk. Hans arbetsgivare betalar dessutom nästan 4 000 kr i arbetsgivaravgifter. Hantverkaren får efter arbetsgivaravgifter och inkomstskatt (även här 50 procent marginalskatt) behålla drygt 1 500 kr av de 5 000 kr han debiterat för arbetet. Av de ursprungliga 14 000 kr går alltså nästan 12 500 till den offentliga sektorn och bara drygt 1 500 kr till hantverkaren.

Givetvis finns alternativ för småhusägaren: Han kan betala svart, göra jobbet själv eller låta bli att utföra det. Alla dessa alternativ är negativa för samhälls-ekonomin.

Alla skatter leder till snedvridningar i ekonomin. Vissa former mer än andra. Det är emellertid omöjligt att enbart genom omläggningar av beskattningen eller genom "nya" skattesystem lösa de problem det höga skattetrycket medför. I såväl den svenska som internationella skattedebatten förespråkas ibland införande av utgiftsskatt för att få en ekonomi med högt skattetryck att fungera. I ett utgiftsskattesystem med oförändrat skattetryck blir emellertid skattesatserna sannolikt ännu högre bl a till följd av en förändrad skattebas.

En enda lösning

En politik som syftar till att sanera samhälls-ekonomin och trygga en god levnadsstandard måste utformas så att tillväxten stimuleras samtidigt som obalansen i statens affärer rättas till. Det krävs

alltså en kombination av successivt sänkt skattetryck och offentliga besparingar. Besparingarna måste bli så stora att de balanserar skattesänkningarna och ger en nettominskning av budgetunderskottet.

Skattesänkningarna måste naturligtvis inriktas på de mest skadliga och snedvridande skatteformerna. Främst måste det tillgängliga utrymmet användas för att sänka de statliga inkomstskattesatserna. Därmed kan beskattningen av inkomstökningar, nyföretagande och sparandeavkastning minska rejält. Skulle utrymmet istället användas för att införa högre grund- eller schablonavdrag minskar inte marginalskatten. Skulle det användas för att sänka kommunala skattesatser blir effekten liten.

Rundgången, som ökar hushållens ekonomiska beroende och snedvrider deras konsumtionsval måste också minskas. För de flesta borde det vara självklart att en politik som leder till höga bidrag och höga skatter skadar tvåfallt – dels genom de höga skatterna och dels genom bidragsberoendet.

Det moderata förslaget

Moderata Samlingspartiet lade i en partimotion i år fast målsättningen att på sikt avskaffa den statliga inkomstskatten utom vid mycket höga inkomster. Därmed skulle marginalskatten för de flesta

bli ca 30 procent. På utgiftssidan kompenseras detta genom att de specialdes-tinerade statsbidragen till kommunerna tas bort. Reformen genomförs i den takt den kommunala ekonomin medger en anpassning till de minskade bidragen. Det torde innebära två eller tre mandatperioder.

Redan under kommande mandatperiod bör marginalskatten sänkas till 40 procent för inkomster upp till ca 140 000 kronor samtidigt som marginalskattetak- ket sänks till högst 70 procent. Samtidigt reformeras inom ett oförändrat kommunalt skatteuttag nuvarande regler för grundavdrag. Det allmänna grundavdraget minskas och möjliggör att ett särskilt grundavdrag på 15 000 kr per barn införs. Därmed tas hänsyn till den skilda försörjningsbördan mellan olika familjer genom sänkt skatt istället för genom höjda barnbidrag.

Den "rivstart" en borgerlig valseger i höst måste innebära kräver att omfattande skattesänkningar genomförs. Det är mot den bakgrunden oroande att såväl centern som folkpartiet angripit de moderata skattesänkingsförslagen. Företrädare för bägge partierna har emellertid förespråkat sänkta skatter. Att de egna förslagen inte är särskilt omfattande beror nog snarast på en oförmåga att redovisa de besparingar som krävs för större skattesänkningar.